

Duinboeren kennisavond: Klei erbij?!

Joachim Deru (LBI)
Robin Walvoort (WUR)

Helvoirt, 24 maart 2026

1

Programma vanavond

Robin Walvoort (WUR) en Joachim Deru (LBI)

- Joachim: Korte introductie project
- Robin: Ervaringen rond De Marke met klei op zand
- Joachim: Organische stof, bodemleven en klei

Afsluiting

Borrel

2

2

- Samen met de Duinboeren
- Kennisavonden, veldbezoeken
- Veehouderij en akkerbouw
  - Bodem
  - Teelt
  - Mest / compost
  - ...

Kali
Verbetering van de grond
Meerwaarde van eigen
mest

3

3

ClipsMicro

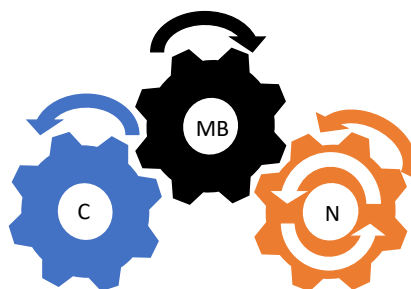

4

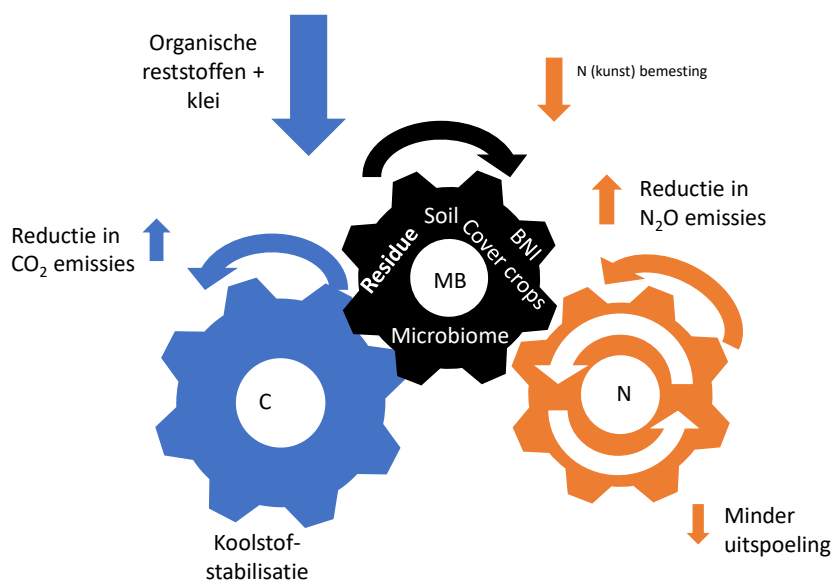
ClipsMicro: onderzoek naar klimaatvriendelijke teeltsystemen

- Meer organische stof in de bodem
- Betere bodemkwaliteit
- Minder broeikasgassen (CO_2 , N_2O , CH_4)
- Waardevolle maatregelen voor de praktijk

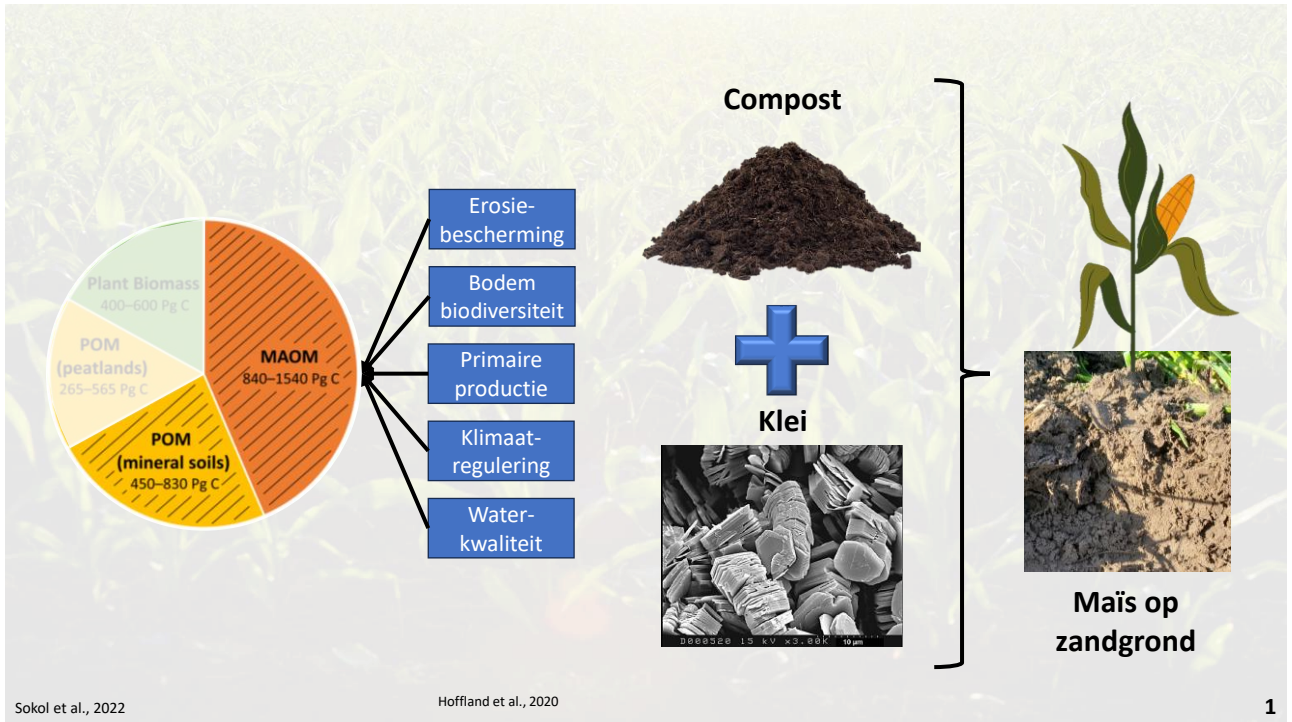
5

ClipsMicro aanpak

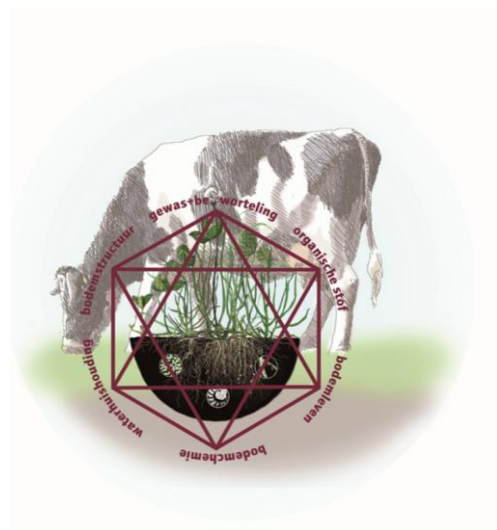
Proefveld in Liempde:
Compost, klei en groenbemesters

6

7

- Korte introductie:
  - Bodemkwaliteit
  - Bodemleven
  - Stromen van organische stof
  - Wat kan klei doen?

8

8

Organische stof is één van de zes elementen van bodemkwaliteit:

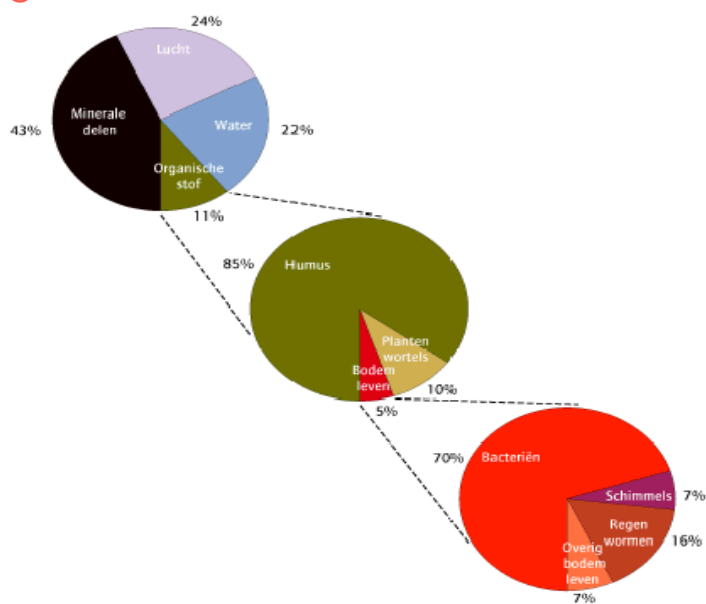
1. Organische stof
2. Structuur
3. Beworteling
4. Bodemleven
5. Waterhuishouding
6. Bodemchemie

9

9

Bodem, organische stof en bodemleven

10

Organische stofgehalte in de bodem is evenwicht in aanvoer en afbraak

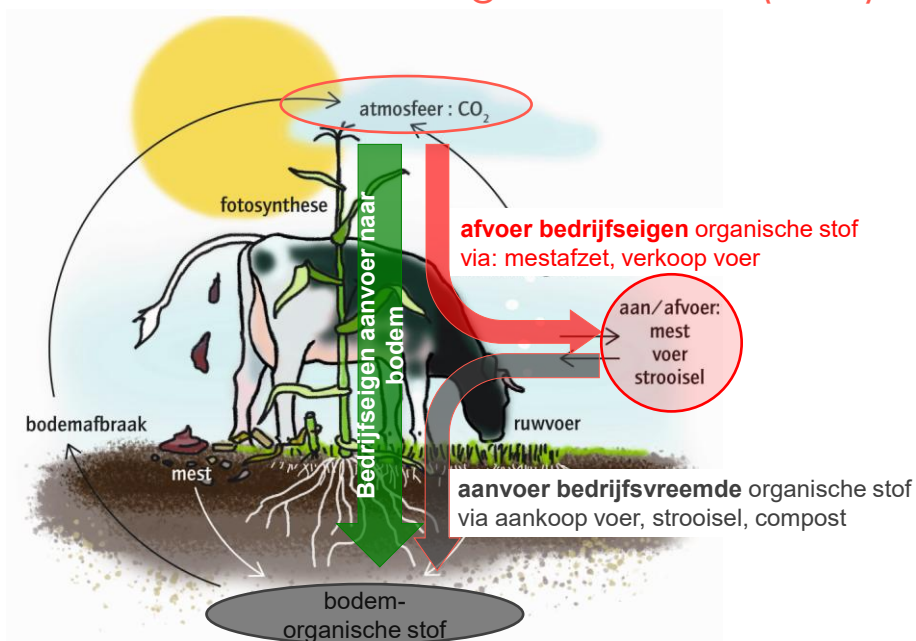
- Organische stof = plantenmateriaal
  - **Gewasresten**
  - **Wortelomzetting**
  - Dierlijke mest, compost
- Bodemvorming: planten en bodemleven
- OS aanvoer = groeiend gewas
- OS afbraak = levende bodem (bodemleven)
- OS = hét voedsel voor het bodemleven
- Evenwicht is het toverwoord

13

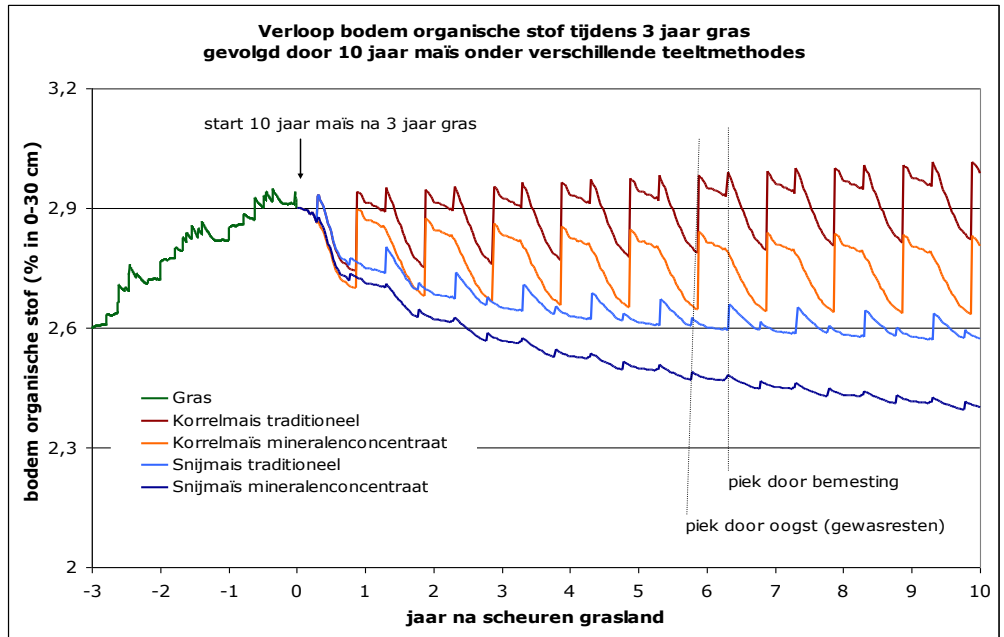
13

Stromen van bodemorganische-stof (mvh)

14

14

<https://www.louisbolk.nl/sites/default/files/publication/pdf/2412.pdf>

15

15

Hoe zit het nu met klei?

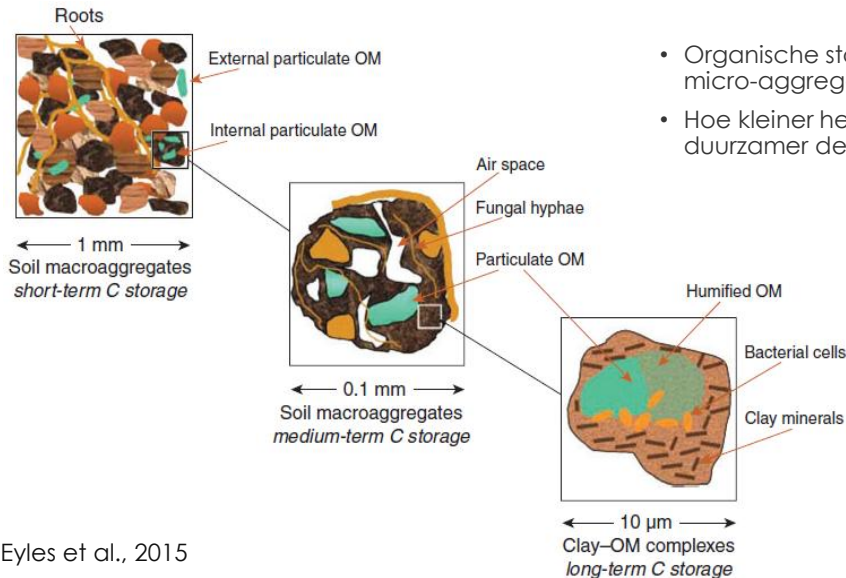

- Klei doet iets aan de afbraak-kant van het evenwicht

16

16

Klei, organische stof, bodemleven

- Organische stof bindt zich aan/in macro- en micro-aggregaten, en aan kleideeltjes
- Hoe kleiner het deeltje, hoe sterker en duurzamer de binding

17

17

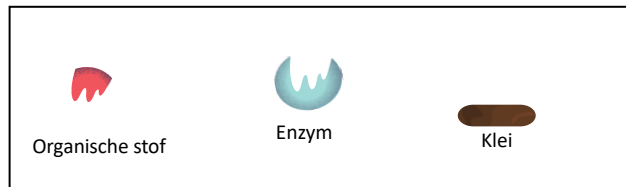
Binding met klei

- Klei (lutum) = deeltjes < 2 µm;
  - **Grootte** (klein!), **vorm** (plaatjes/matrix) en **lading** (negatief) maken dat klei veel verbindingen kan aangaan met bijvoorbeeld organische stof
- Soorten interactie en bindingen
  1. Insluiting in kleideeltjes
  2. Metaalcomplexen (Fe, Al; neerslaan)
  3. Binding met kationen (brugvorming: OS^- -kation $^+$ -klei $^-$)
  4. Humus tussen kleilagen
  5. Humus-silicaat interactie (adsorptie)
- Door deze bindingen is organische stof minder toegankelijk voor afbraak door (enzymen afkomstig van) microbiële bodemleven

18

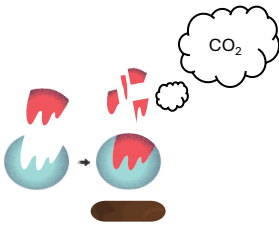
18

Enzymbinding aan klei

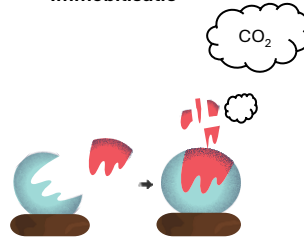
Geen binding

Geen reductie in activiteit

Binding

Immobilisatie

Binding en deactivatie

Deactivatie

19

Verschillen tussen kleisoorten

- Samenstelling van de kleimengsels
- Mineralogie
- Specifiek oppervlak
- Bindend vermogen
- Deactivatie van exo-enzymen
- Microbiële gemeenschap
- pH, nutriënten

20

Natuurlijke klei-inmenging

- Klei-indringing varieert met:
  - Bodemleven
  - Weersomstandigheden
  - Klei-soort
  - begrazing en management?

Credit: Jenn Hansen

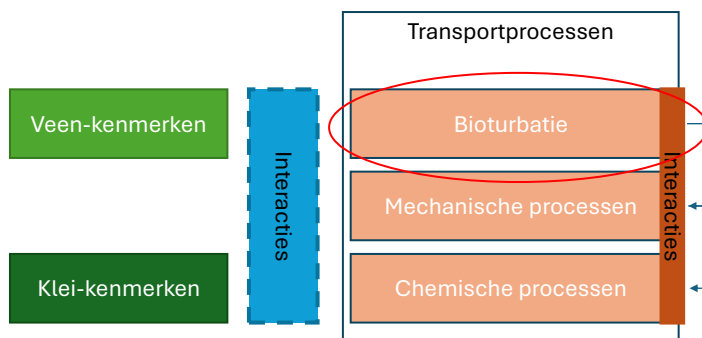
21

Hoe verplaatst de klei door het veen?

Passief
(weersinvloeden:
vorst en regen)

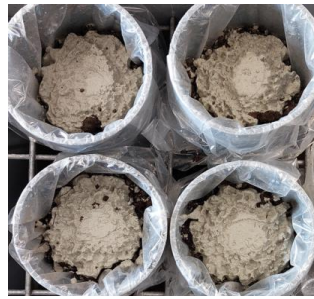
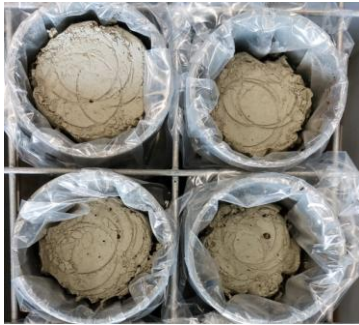
Actief
(Bodemleven)

22

Wormen spelen een belangrijke rol bij kleiverdeling

Controle

4 maanden
Worm

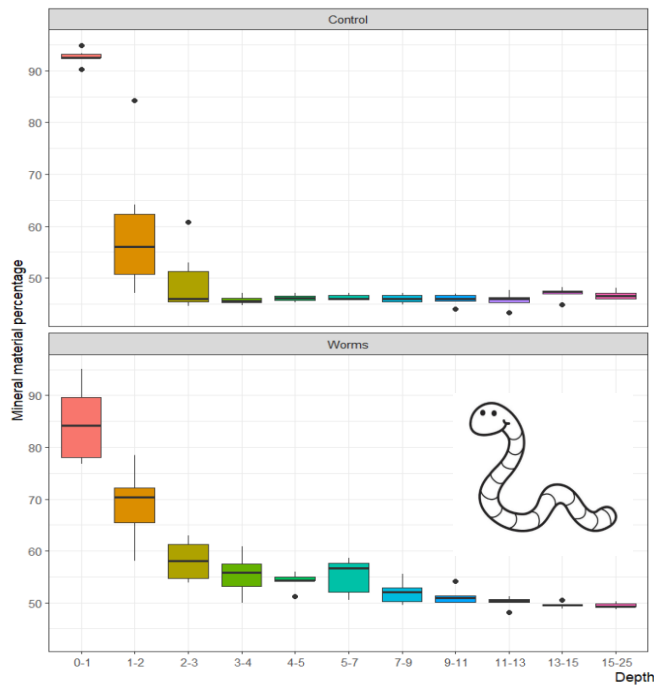

Wormen + 'regen'

23

Resultaten

24

- Opbouw van organische stof heeft alles met plantengroei te maken
  - Afbraak van organische stof heeft alles met bodemleven te maken
  - Bodemleven is net een koe
-
- Klei zorgt voor sterke bindingen en minder afbraak
  - Rol van bodemleven voor verdeling
  - Andere voordelen klei?

